

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΑΝΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 6890/1

Ημερ. Εισ.: 06-02-2009

Δωρεά: Συγγραφέα

Ταξινόμησις Κωδικός: ΠΤ – ΑΜ

2008

ΒΟΓ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΩΝ
ΠΑΡΙΛΙΣΙΩΝ ΙΕΡΩΝ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ-

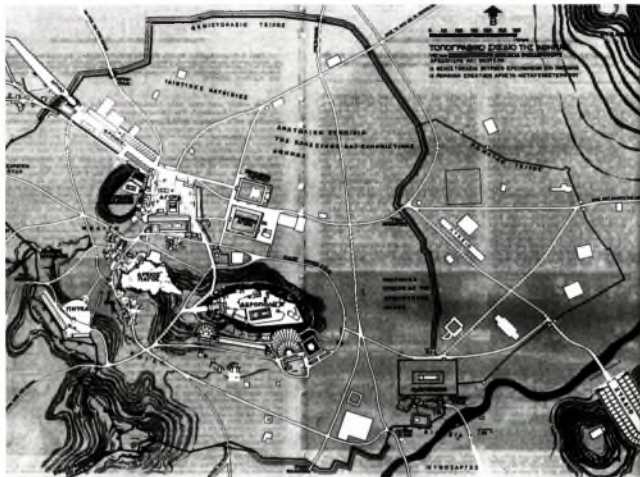
ΚΤΙΡΙΟ ΠΟΛΥΠΛΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΚΑΙ
ΝΟΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΠΕΡΙΟΧΗ
ΠΕΡΙΕ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΙΟΥ ΔΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΙΟΥΛΙΟΣ 2008

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ : ΙΡΙΣ ΛΥΚΟΥΡΙΩΤΗ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : ΒΟΓΙΑΤΖΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΑΜΑΡΑ ΑΜΑΡΥΛΛΙΣ

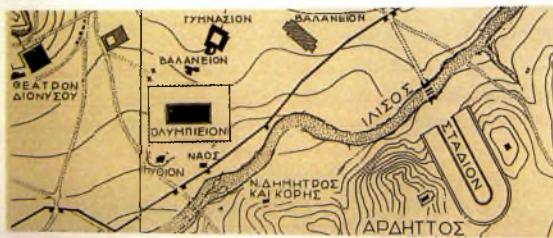
Η Διπλωματική αυτή εργασία ξεκίνησε με την παρατήρηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών μιας πόλης σαν την Αθήνα, στην οποία τα υπολείμματα του αρχαίου πολιτισμού έρχονται και συνυπάρχουν με τις καθημερινές δραστηριότητες των σύγχρονων «ενοίκων» της πόλης.

Επικεντρωνάμαστε στη περιοχή του Ολυμπείου στην οποία διέρρεε ο ποταμός Ιλισός, ένα από τα σημαντικότερα ιστορικά σημεία της Αθήνας. Ο χώρο περικλείεται από τις οδούς Αρδητιού (συνέχεια της οδού Καλλιρρόης), Βασιλίσσης Όλγας, Βασιλίσσης Αμαλίας (συνέχεια της οδού Συγγρού) και Αθνασιού Διάκου (συνέχεια της οδού Βουλιγαμένης).

Η λατρεία στο χώρο αυτό ανάγεται στους προϊστορικούς χρόνους και συνδέεται με χθόνιες θεότητες και ήρωες της αρχαίας Αθήνας. Ο χώρος αρχίζει να οργανώνεται πιο συστηματικά στο τέλος της Αρχαϊκής περιόδου.

Αυτών τον κάποτε ειδυλλιακό τόπο καλείται η πράτση μας να επανενεργοποιήσε πρακτικά και εννοιολογικά.

Η ιστορία του χώρου...

Στο χώρο δεσπόζει ο **ναός του Ολυμπίου Διός**, ένας από τους σημαντικότερους και μεγαλύτερους αρχαίους ναούς της Αθήνας. Βρίσκεται νοτιοανατολικά της Ακρόπολης, και περίπου 700 μέτρα από το κέντρο της Αθήνας. Οι λίγοι στύλοι που στέκονται ακόμα στις μέρες μας αναφέρονται ως «**Στύλοι του Ολυμπίου Διός**».

Ο ναός, διαστάσεων 107,7x42,9 μέτρων, άρχισε να χτίζεται στα χρόνια της τυραννίας της Αθήνας από τον Πεισίσtrato, το 515 π. Χ. ως δωρικός, κατά μίμηση των γιγάντιων ναών της Μικράς Ασίας, αλλά οι εργασίες σταμάτησαν στο επίπεδο του κρηπιδώματος όταν ο γιος του Πεισιστράτου, Ιππίας εξοστράκιστηκε το 510 π.Χ.

Γύρω στα 500 π.Χ. ανεγείρεται ένα τρίχωρο επίμηκες οικοδόμημα με αυλή στα νότια του ναού, το οποίο ταυτίζεται με το **Δικαστήριο «επί Δελφινίω»**.

Γύρω στα 450 π.Χ. οικοδομείται ο μεγάλος πώρινος δωρικός **ναός του Δελφινίου Απόλλωνος** ο οποίος εγκαταλείπεται τον 3ο αιώνα π.Χ. Με το προawnύμιο Δελφίνιο θεωρείται προστάτης των μακρινών θαλασσινών ταξιδιών.

Κατά τη διάρκεια της Αθηναϊκής Δημοκρατίας, ο ναός του Ολυμπίου Διός παρέμεινε ημιτελής, προφανώς επειδή οι Έλληνες της κλασικής περιόδου θεωρούσαν ύβρη να κατασκευάζουν κτίρια τέτοιου μεγέθους. Η αποπεράτωση του ναού έγινε γύρω στο 175 π.Χ. υπό την αιγίδα του βασιλιά της Συρίας Αντίoχου του Δ' του Επιφανή, που προσέλαβε το Ρωμίο αρχιτέκτονα Κοσσούτιο να σχεδιάσει τον μεγαλύτερο ναό στον γνωστό τότε κόσμο, αυτή τη φορά σε κορινθιακό ρυθμό. Όταν ο Αντίoχος πέθανε το 164 π.Χ. η κατασκευή του ναού σταμάτησε ξανά στο επίπεδο της κατασκευής του θρησκoύ.

Το 146 π.Χ. η Αθήνα μαζί με την υπόλοιπη Ελλάδα κατακτήθηκε από τους Ρωμαίους. Οι κατακτητές δείχνουν σεβασμό στα ιερά της Αθήνας και δίνουν κάποια αυτονομία στην πόλη. Έτσι, ενώ η υπόλοιπη Ελλάδα πέφτει σε παρακμή, η Αθήνα γνωρίζει περίοδο ευημερίας και ακμής. Το 87 π.Χ. η Αθήνα επαναστατεί εναντίον της Ρώμης για να αποκτήσει την ελευθερία της. Τότε έρχεται εναντίον της ο Ρωμίο στρατηγός Σύλλας και ύστερα από μακρόχρονη πολιορκία μαινεί με έφοδο στην πόλη. Ακολουθεί ολοκληρωτική σχεδόν καταστροφή της Αθήνας και λεηλασία της Ακρόπολης. Από τότε η Αθήνα χάνει κάθε αυτονομία και ελευθερία. Ο στρατηγός Κορνήλιος Σύλλας πήρε 2 κολώνες από τον μισοτελειωμένο ναό του Ολυμπίου Διός στη Ρώμη για να διακοσμήσει το ναό του Δία στο λόφο του Καπιτωλίου. Οι κολώνες αυτές επηρέασαν την διάδοση και άνθιση του κορινθιακού ρυθμού στην Ρώμη.

Ακμή γνωρίζει η Αθήνα κατά την εποχή του Αδριανού (117-138 μ.Χ.). Ο ναός δεν ολοκληρώθηκε παρά επί Ανδριανού το 131μ. Χ. .

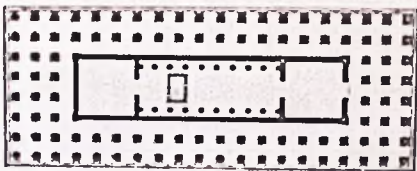

Ναός Ολυμπίου Διός, προσομίωση και σημερινή κατάσταση.

Ο Αδριανός αγάπησε με πάθος την Αθήνα, την επισκέφθηκε τρεις φορές, υλοποίησε ένα τεράστιο οικοδομικό πρόγραμμα και την ανέδειξε σε πανελλήνια κέντρα. Μέσα σε αυτό το διάστημα αποφάσισε να αποπερατώσει το ναό.

Ο ναός του Ολυμπίου Διός, ένας από τους μεγαλύτερους του αρχαίου κόσμου, κατασκευάστηκε από πεντελικό μάρμαρο και έχει μήκος 110,35μ. και πλάτος 43,68μ. και είναι κορινθιακού ρυθμού. Είχε 2 σειρές 20 κιόνων στις μακρές πλευρές και τρεις σειρές 8 κιόνων στις δυο προσόψεις, συνολικά δηλαδή 104 κίονες, ύψους 17,25μ. και διαμέτρου στη βάση 1,7μ., από τους οποίους σώζονται σήμερα μόνον οι 16, 13 στην νοτιοανατολική γωνία και 3 κοντά στη νοτιοδυτική γωνία, εκ των οποίων, ο ένας έπεσε από μια θύελλα το 1852 και σήμερα βρίσκεται ακόμα στο έδαφος.

Στο σήκ του ναού τοποθετήθηκε χρυσελεφάντινο άγαλμα του Δία, καθώς και ανδριάντας του Ανδριανού, τον οποίον τιμούσαν ως σύνθεμα του θεού. Γύρω από τον ναό χτίστηκε αρθωγώνιος περίβολος μήκους 205,85μ. και πλάτους 128,72μ. (με περίμετρο τεσσάρων σταδίων κατά τον Πausανία), με παρόλιθους, ενισχυμένους με κτιστούς πεσσούς ως αντερείσματα. Η είσοδος στο περίβολο γινόταν από ένα πρόπυλο στη βόρεια πλευρά που αποτελείτο από 4 κίονες, καθώς και από μια μεγαλοπρεπέστερη πύλη στα ανατολικά η οποία όμως εξαφανίστηκε.

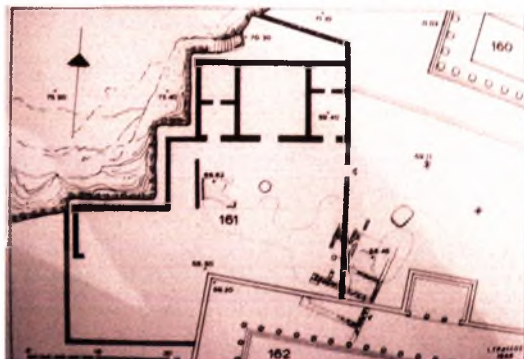
Ο Ανδριανός κατά την παλύμηννη επίσκεψή του το 124-125 μ.Χ. επεξέτεινε προς Ανατολάς την παλαιά πόλη. Η νέα πόλη, που έφθασε τα 2.200.000τ.μ., ονομάστηκε Αδριανούπολις ή Νέαι Αθήναι, εκτεινόταν στη σημερινή περιοχή Ζαπηείου-Εθνικού Κήπου-Συντάγματος, είχε περίβολο 1.750μ. και περιελάμβανε το Ολυμπίειο και νότια από αυτό συγκρότημα ιερών και δημοσίων κτηρίων. Ήταν ένα από τα ωραιότερα προάστια της πόλης με γυμνάσια, βολανεία και πολυτελείς επαύλεις με πλούσια ψηφιδωτά δάπεδα. Στην παλαιά πόλη εξωραίστηκαν παλαιά κτήρια και χτίστηκαν μεγάλα δημόσια οικοδομήματα, ενώ τα τείχη δεν επισκευάστηκαν.

Οι Αθηναίοι, για να τιμήσουν τον Ανδριανό, έχτισαν γύρω στο 135μ.Χ. μια μεγαλόπρεπη θριαμβική αφιδωτή πύλη ύψους 18μ., γνωστή ως Πύλη του Αδριανού, η οποία χώριζε την παλαιά από τη νέα πόλη. Στις δύο πλευρές της ήταν οι επιγραφές: «Αἰδ' εἰς' ΑἸθῆναι Θησέως ἡ πρῖν πόλις» στη δυτική πλευρά προς την παλαιά πόλη και «Αἰδ' εἰς' Αδριανού και αὐχί Θησέως πόλις» στην ανατολική πλευρά προς το μέρος του Ολυμπίειου, την ανδριανεία επέκταση της πόλης. Χτίστηκε στη βορειοδυτική γωνία του περιβάλου του Ολυμπίειου, πάνω σε έναν αρχαίο δρόμο που οδηγούσε από την παλαιά πόλη στο ιερό. Τα κάτω μέρη της παρουσιάζει το τυπικό σχήμα της ρωμαϊκής θριαμβικής σάιδας.

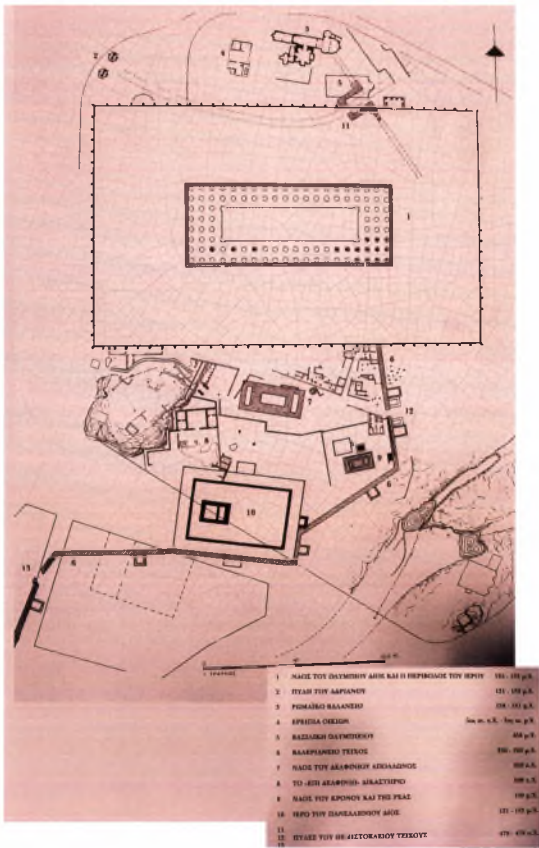
Άποψη του Παναθηναίου σήμερα. Η λεωφόρος Αθωνασίου Δίκου διέρχεται πάνω από τα ερείπια του ναού.

160 Ναός Δελφινίου Απολλωνος, 161 Δικαστήρια "Εοί Δελφινίω", 162. Παναθηναίον.

Με την αποπεράτωση και καθιέρωση του ναού ο Αδριανός ίδρυσε τότε το **Πανελλήνιο**, συνομοσπονδία όλων των ελληνικών πόλεων με έδρα την Αθήνα και επίκεντρο το ιερό του Ολυμπίου Διός. Τόπος των συνελεύσεων των μελών του ιερατείου του Πανελληνίου ήταν πιθανόν, το Πανελλήνιο ή **Ιερό του Διός και της Ήρας Πανελληνίας**, που χτίστηκε την ίδια εποχή ανάμεσα στο μεγάλο ναό και στην όχθη του Ιλισού. Πρόκειται για ένα περιστύλιο με μικρά ναό πάνω σε κρηπίδα και μέσα σε περιβόλο.

Ακόμη ανεγείρεται ο ρωμαϊκός **ναός του Πύθιου Απόλλωνα**, και ναός δωρικού ρυθμού μέσα σε τέμενος με κτιστό περιβόλο και υπαίθριο βωμό αφιερωμένος στο Κρόνο και τη Ρέα, θεοτήτες της σαδείας και της γονιμότητας αντίστοιχα.

Κατά την αρχαιότητα, η λοφώδης περιοχή ανατολικά του Ολυμπίου ονομαζόταν "**Ελικών**" αρχικά, και "**Άγραι**" από μια εποχή και έπειτα, λόγω του ομώνυμου αρχαίου δήμου που βρισκόταν εκεί.

Ο **λόφος του Αρδηττού**, ύψους 233 μέτρων από την επιφάνεια της θάλασσας, πήρε το όνομα του προς τιμήν του αρχαίου φιλασφού, λόγιου και φιλειρηνιστή Αρδήττη, που με τους συναινετικούς του λόγους είχε καταφέρει να κατασιγήσει τις διχονοίες μεταξύ των Αθηναίων της εποχής του.

Στο ίδιο σημείο όπου σήμερα βρίσκεται το Καλλιμάρμαρο Στάδιο, βρισκόταν και το αρχαίο **Παναθηναϊκό Στάδιο**, το οποίο είχε κατασκευαστεί από τον Λυκούργο το 330-329 πΧ για την τέλεση εκεί των αθλητικών αγώνων των **Μεγάλων Παναθηναίων**. Ο Ηρώδης ο Αττικός ανακαίνισε το αρχαίο στάδιο μεταξύ 139-144 μ. Χ., επενδύοντας το με λευκό πεντελικό μάρμαρο και δίνοντας του τη μορφή ρωμαϊκού σταδίου με ημικυκλική σφενδόνη και χωρητικότητα 50.000 ατόμων, ενώ στην κορυφή του λόφου του Αρδηττού ανέγειρε **ναό αφιερωμένο στη θεά Τύχη** (υπολείμματα από τα θεμέλια του ναού αυτού διατηρούνται ως σήμερα) και έστησε έξακροστό την εποχή εκείνη χρυσελεφάντινα άγαλμα αυτής.

Στο αμέσως αριστερά του σταδίου τμήμα του Αρδηττού υπάρχει ακόμα ο τάφος του Ηρώδη του Αττικού, ο οποίος τάφηκε εκεί το 179 μΧ (η ομώνυμη οδός που περνάει μπροστά από το μεγάλο Μοξίμου και καταλήγει μπροστά στο στάδιο χρωσπάει την ονομασία της σε αυτό ακριβώς τα γεγονότα). Το στάδιο του Ηρώδη του Αττικού καταστράφηκε σταδιακά στα διάβα των αιώνων από διάφορους κατακτητές που ξήλωναν τα μάρμαρα του για να τα χρησιμοποιήσουν στην παρασκευή ασβέστη.

Την εικόνα αυτή της ακμάζουσας πόλης και των μνημείων της μας διασώζει ο Πουσασίας στα μέσα του 2ου μ.Χ. αιώνα.

Στον 3ο αιώνα μ.Χ., επί του Ρωμαίου αυτοκράτορα Βαλεριανού, κτίζεται το **Βαλεριανό τείχος** πάνω στη διαδρομή της κλασικής οχύρωσης. Ωστόσο το 267 μ.Χ. η καταστροφική επιδρομή και η πυρπόληση της πόλης από τους Έρουλους, βαρβαρικό φύλο του βορρά, θα διακόψει απότομα αυτή την περίοδο και θα οριοθετήσει το τέλος της κλασικής πόλης.

Τον 4ο και 5ο αιώνα μ.Χ. αναπτύχθηκε εκτεταμένο **υστερορωμαϊκό νεκροταφείο** στην περιοχή έξω από το τείχος νότια του Ολυμπίου.

Ο θεός Ιλιός όπως απεικονίζεται στο αέτωμα του Παρθενώνα.

Μπροστά από το λόφο του Αρδηττού και το Παναθηναϊκό Στάδιο, κατά μήκος περίπου της σημερινής οδού Αρδηττού, κυλούσε ο ιεροποιημένος από τους αρχαίους Αθηναίους ποταμός **Ιλισός**, ο οποίος είχε τις πηγές του στις βορειοδυτικές πλαγιές του Υμηττού και διερχόμενος νοτιοανατολικά της αρχαίας Αθήνας κατέληγε στο φαληρικό όρμα. Σχεδόν απέναντι από το λόφο του Αρδηττού, χωριζόταν σε δύο βραχίονες και σχημάτιζε ένα είδος επίπεδης νησίδας επί της οποίας υπήρχαν θεατρίδια, ζυθοπωλεία, καφενεία και άλλα ψυχαγωγικά κέντρα. Οι δύο βραχίονες του Ιλισού ενώνονταν και πάλι παρακάτω.

Η νοτιοδυτική γωνία του περιβόλου του Ολυμπίου λόγω των διαρρέοντων υδάτων ήταν έντονα επικλινή και για το λόγο αυτό κατασκευάστηκε εκεί αναληθηματικό τείχος. Στο σημείο αυτό η κοίτη του ποταμού διακοπτόταν, από ένα βραχύδεν συγκρότημα και σχημάτιζε ένα βαθύ χάσμα 4-5 μέτρων, έτσι που τα νερά του πέφτοντας σχημάτιζαν ένα μικρό **καταρράκτη**. Οι Αθηναίοι πίστευαν ότι από εκεί εξαρωνίστηκαν και τα τελευταία νερά του κατακλυσμού και ο Δευκαλίωνος ευγνώμων ανήγειρε βωμό στον Δία. Για αυτό το λόγο κάθε χρόνο έριχναν μέσα στο χάσμα αυτό αλεύρι, σταρένιο, ζυμμένο με μέλι.

Ο Ηρόδοτος λέει πως όταν ο ισχυρός βόρειος άνεμος είχε καταστρέψει πολλά πλοία των Περσών στις βραχώδεις ανατολικές ακτές του Πηλίου, οι Αθηναίοι ίδρυσαν **ιερό του Βορέα "παρά ποταμόν Ιλισόν"**, στη θέση όπου κατά τους μύθους ο Βορέας είχε αρπάξει την κόρη του βασιλιά Ερεθθέα Ωρειθβία. Ο μύθος λέει ότι ο Βορέας άρπαξε την πανέμορφη Ωρειθβία, ενώ έπαιζε με τη Φαρμακεία νύμφη κάποιας ηγήγης με νερό φαρμακερό, κοντά στις όχθες του Ιλισού. Γενικά, το θέμα της **αρπαγής γυναικών** συνδεόταν πολύ με την περιοχή του Ιλισού. Εκτός από τον μύθο της αρπαγής της Ωρειθβίας στα Μικρά Μυστήρια λατρευόταν και η Περαεφόνη, που την είχε αρπάξει ο Πλούτων.

Ο Ιλισός ποταμός λατρευόταν κατά την αρχαιότητα ως θεός γιατί σύμφωνα με τη μυθολογία ήταν γιος του Ποσειδώνα και της Δήμητρας. Συνήθως εικονίζεται, όπως οι άλλοι ποτάμιοι θεοί, σαν ταύρος με ανθρώπινο πρόσωπο ή κεφάλι ή σαν νεαρός με μικρά κέρατα ή κάποιο άλλο διακριτικό. Υπήρχε και ιερό προς τιμήν του κοντά στον Αρδηττό. Οι Αθηναίοι τον φαντάζονταν άμορφο αφριγηλό έφηβο κι έτσι απεικονίζεται στο δυτικό αέτωμα του Παρθενώνα, πλάι στη νύμφη Καλλιρρόη, την πηγή της περιοχής. Στις όχθες του πίστευαν πως διέμεναν οι **Μούσες** προς τιμή των οποίων υπήρχε και βωμός με την ιδιαίτερη ονομασία "**βωμός των Ιλαιοίδων**". Οι Μούσες ήταν οι 9 κόρες της Μνημοσύνης και του Δία. Ο Πλάτωνας αναφέρει τον εξής μύθο: όταν γεννήθηκαν οι Μούσες και μαζί τους η ποίηση και η μουσική, κάποιοι θνητοί γοητεύθηκαν τόσο πολύ, που συνεχώς τραγουδούσαν και ξεχνούσαν να φάνε και να πίνουν κι έτσι πέθαιναν σιγά σιγά, χωρίς να υποφέρουν. Αν' αυτούς κατάγονται τα **τζιτζικια**, που είναι προστατευόμενα των Μουσών και που συνεχώς τραγουδούν ξεχνώντας πείνα, δίψα και κούραση, μέχρι να πεθάνουν.

Κοντά σε αυτόν το βωμό υπήρχε πλάτανος "ευθαλής" όπου συνήθιζε να μεταβαίνει ο Σωκράτης με τους μαθητές του. Εδώ ο Σωκράτης προτιμούσε να διδάσκει φιλοσοφία και ο Πλάτωνας, εμπνεόμενος από το τοπίο, παρότρυνε τον Σωκράτη και τον Φαίδρο να μιλούν για τις ομορφίες του έρωτα, την κλίση της ψυχής προς τις ιδέες και τέλος για τη ρητορική. Ο Σωκράτης διέσχισε εμπόλιτος τον μικρό ποταμό (η γέφυρα πάνω από τον Ιλισό δεν υπήρχε τότε) και περνούσε από την **κρήνη της Καλλιρρόης**, τη μόνη κατά τον Πausanias πηγή στην αρχαία Αθήνα με καλό και πόσιμο νερό.

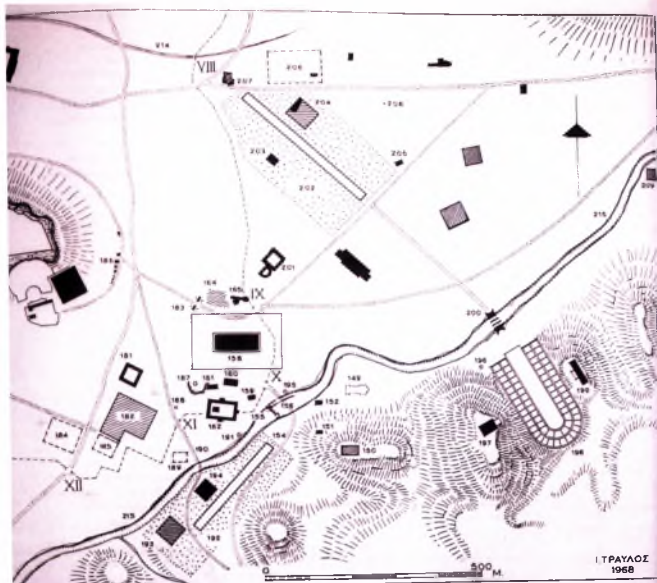
Το νερό της πηγής συνδέθηκε με πολλές συνήθειες και τελετουργίες των Αθηναίων. Ο Θουκυδίδης και ο Ηρόδοτος αναφέρουν ότι από τους Πεισιστρατιδείς έγινε μια επιβλητική διαμόρφωση της Καλλιρρόης, που στολιστηκε με εννέα κρήνες και απέκτησε σχήμα λεοντοκεφαλής, όπως οι υδρορροές των αρχαίων κτιρίων, η γνωστή ως "**Εννεάκρουνος**" από όπου έπαιρναν το νερό για το λουτρό της νύφης πριν από τον γάμο. Αυτή έγινε αφορμή, κατά τον Ηρόδοτο να διωχτούν οι Πελασγοί του Υμηττού στη Λήμνο, γιατί δήθεν ενοχλούσαν τις λουτροφόρες παρθένες, που έπαιρναν νερό από την πηγή "για τα νυφικά νερά των μελλοντικών γυναικών και για τις κάθε είδους ιεροτελεστίες". Η πηγή φημιζόταν για τη δροσιά των νεράν της. Από το ρήτορα Ισοκράτη μαθαίνουμε ότι οι αρχαίοι Αθηναίοι χρησιμοποιούσαν τα νερά της, για να ψύξουν το κρασί τους. Πλησίον της πηγής Καλλιρρόης η Αθηνά έλαβε τα καθαρτήρια λουτρό της προς εξορισμό από την ανόσια πράξη του προστατευμένου της, του Τυδέα. Εκεί ήρθε και ο Ήφαιστος φέρνοντας μαζί του μια πανέμορφη πανοπλία, δώρο του Δία, επιτέθηκε στη θεά, η οποία έτρεξε να τον αποφύγει, ακολουθώντας την όχθη του ποταμού και στη συνέχεια ανήλθε στον πρώτο λόφο. Στη πηγή της Καλλιρρόης ανάβλυζε μέχρι το 1962 ακόμη πολύ νερό.

Οι Αθηναίες έπαιρναν νερό στη γιορτή Αϊ-Γιάννη του Κλύδωνα. Στο σημείο που η Καλλιρρόη έριχνε τα νερά της και διαμόρφωνε μια φυσική στέρνα, τα «Βούθουλα», τα παιδιά της περιοχής έκαναν το λουτρό τους. Οι βυραδέμεες επίσης επιδίωκαν να μουσκεύουν τα δέρματα τους στα πλάσιμα νερά του ποταμού. Νόμοι ιεροί όμως απαγόρευαν σε αυτούς να εγκαθίστανται κοντά στον ποταμό και να απλώνεται έτσι η δυσοσμία από τα δέρματα σε όλο τον ιερό αυτό τόπο. Στα «πλάσιμα» και «διαφανή» νερά του Ιλισού γίνονταν κατά τον μήνα Ανθεστηριώνα και οι τελετουργικοί καθαρμοί κατά τα **Μικρά ή εν Άγραις Μυστήρια**, που αποτελούσαν την προετοιμασία για τα Μεγάλα Μυστήρια της .

Λίγα πιο κάτω, αμέσως δεξιά της οδού Αρδήττου και δίπλα στο σημείο όπου σήμερα βρίσκεται το **εκκλησάκι της Αγίας Φωτεινής**, υπήρχε μια σπηλιά που, σύμφωνα με τους αρχαιολόγους, κατά την Πελασγική εποχή θα πρέπει να είχε χρησιμοποιηθεί ως κατοικία. Η σπηλιά αυτή ονομαζόταν (και ονομάζεται) "**σπήλαιο του Πανός**" επειδή στη δεξιά κάθετη πλευρά της υπήρχε σκαλισμένη η μορφή του Πάνα. Το σπήλαιο του Πανός διατηρείται μέχρι σήμερα, η σκαλισμένη όμως μορφή του Πάνα, πρακτικά, δε διακρίνεται πλέον.

79 Plan of the Ilissos Area. Both excavated sites and conjectural sites of shrines and other monuments are indicated. VIII-XII: Gates in the Themistoklean Wall, demolished in 86 B.C.

- 150. Shrine of Poseidon Helikonios
- 151. Artemis Agrotera
- 152. Metroon in Agrai
- 154. Relief of Pan
- 155. Kallirhoe
- 156. Ilissos crossing
- 158. Olympeion
- 159. Kronos and Rhea
- 160. Apollo Delphinios
- 161. Lawcourt at the Delphinion
- 162. Panhellenion
- 163. Arch of Hadrian
- 164. Houses
- 165. Roman Baths I
- 181. Lawcourt at the Palladion

- 182. Shrine of Kodros
- 184. Dionysion in Linnai
- 185. Palaestra of Taureas
- 186. Lysikrates Monument
- 187. Shrine of Olympian Ge
- 188. Amazon stele
- 189. Python
- 190. Aphrodite in the Gardens
- 191. Altar of the Ilissian Muses
- 192. Kynosarges
- 193. Gymnasium building
- 194. Gymnasium building
- 195. Shrine of Boreas
- 196. Shrine of Pan, Achelooos and the Nymphs

- 197. Temple of Tyche
- 198. Stadium
- 199. Tomb of Herodes Atticus
- 200. Ilissos bridge of Roman date
- 201. Roman building with semi-circular colonnade
- 202. Lykeion
- 203. Lykeion bath
- 204. Gymnasium building
- 205. Temple foundations
- 206. Garden of Theophrastos
- 207. Bath of Diochares
- 208. Grave of Nisos
- 209. Herakles Pankrates
- 214. Eridanos
- 215. Ilissos

Κατά τη ρωμαϊκή εποχή, κατασκευάστηκε μπροστά ακριβώς από το στάδιο γέφυρα που ένωνε τις δύο όχθες του ποταμού πιθανώς στη θέση άλλης, παλαιότερης γέφυρας, που θα πρέπει να είχε κατασκευαστεί συγχρόνως με το αρχαίο Παναθηναϊκό Στάδιο.

Ορατός είναι ο **βράχος της Ολύμπιας Γης (Γαία)**, το βραχώδες ύψωμα που ακουμπάει στο Ολυμπίο. Ο τόπος αυτός, έτσι όπως ήταν κάπως υπερυψωμένος και τόσο κοντά στο ποτάμι, ήταν ιδανικός για ανθρώπινη εγκατάσταση. Αρχαίος οικισμός βρισκόταν στον γειτονικό λόφο του Ολυμπίου, ο οποίος αργότερα ισοπεδώθηκε, για να χτιστεί επάνω του ο ναός του Ολυμπίου Διός. Από τα σπίτια αυτά δεν σώθηκε τίποτε απολύτως διότι κόπηκε και απομακρύνθηκε όλη η πιθανή επίχωση, αλλά η μορφή και η θέση του λόφου αναδεικνύουν την ιδανική τοποθεσία για την ίδρυση οικισμού: χαμηλά έξαρμα γης κοντά σε ποτάμι και πεδινή έκταση στην περιφέρεια της τοποθεσίας με εύφορο χώμα που προοριζόταν για καλλιέργεια.

Ανατολικά, ο λόφος του Ολυμπίου είναι σχεδόν βέβαιο ότι χρησιμοποιήθηκε, διότι ένας του κάτοικος βρέθηκε θαμμένος σε μικρό λαξευτό τάφο της περιοχής. Στον ίδιο χώρο ήταν τοποθετημένη η **Αμαζονιά στήλη** προς τιμήν της Αμαζόνιας Αντιόπης, την οποία αγόπησε ο Θησέας και απέκτησε μαζί της τον Ιππόλυτο. Η Αντιόπη είχε σκοτωθεί πολεμώντας στο πλευρό του Θησέα.

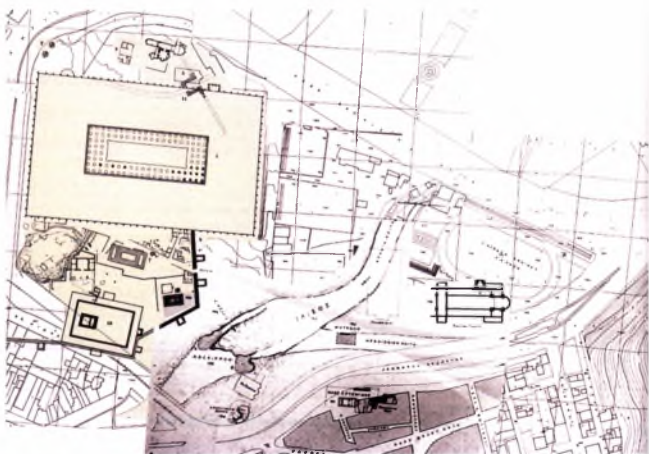
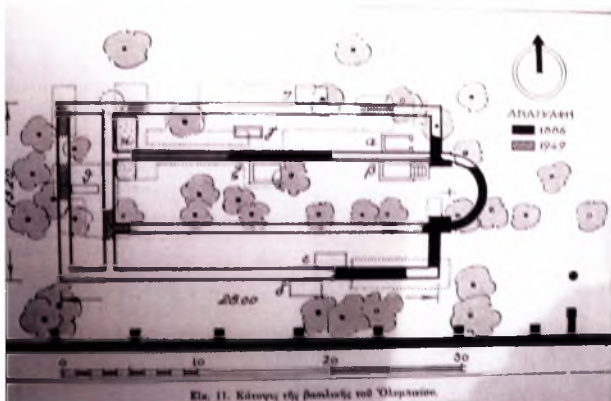
Στην κορυφή του αμέσως δεξιότερα του Αρδητταύ λόφου, το λόφο του "Μετς" όπως ονομάζεται σήμερα, δέσπαζε ο ναός του "**Ελικώνος Ποσειδώνος**" (εξ ου και η αρχαιότερη αναφορά της περιοχής), ενώ λίγο πιο κάτω στον ίδιο λόφο βρισκόταν ο ναός της "**Αγροτέρας Αρτέμιδος**", τη θεά του κυνηγιού, της φύσης, της γεωργίας και της κτηνοτροφίας, η βασίλισσα των βουνών και των δασών, κτισμένος από πεντελικό μάρμαρο. Υπήρχε άγαλμα της θεάς, ενώ παράλληλα, στον ίδιο χώρο λατρεύονταν και η Δήμητρα, καθώς και η κόρη της Περσεφόνη και η Αφροδίτη. Ο ναός αυτός, γνώρισε μεγάλη δόξα και έδωσε τη μεταγενέστερη αναφορά της περιοχής ('Αγραι).

Εκεί δε ήταν και ο τόπος τέλεσης των ενονομαζόμενων "**Μικρών Έλευσινίων Μυστηρίων**", κατά τις αρχές κάθε Άνοιξης.

Στο σημείο, τώρα, όπου σήμερα στέκει το εκκλησάκι της Αγίας Φωτεινής, βρισκόταν κτισμένος κατά την αρχαιότητα **ναός αφιερωμένος στη θεά Εκάτη**, τη θεά της μαγικής τέχνης στο κάτω κόσμο, η οποία είναι στενά συνδεδεμένη με τα Έλευσινια Μυστήρια.

Πιο πέρα, προς τη σημερινή λεωφόρο Συγγρού η περιοχή ήταν δεντροφύτεστη στη μαρμαφή άλασος οι γνωστοί ως «Κήποι» όπου υπήρχε ναός της «**Αφροδίτης εν Κήποις**» το άγαλμα της οποίας ήταν από τα ωραιότερα της αρχαιότητας.

Στην ίδια περίπου περιοχή, αριστερά της λεωφόρου Συγγρού ήταν τα δυο σπουδαιότατα και μεγαλοπρεπέστατα γυμνάσια των αρχαίων Αθηνών, το **Κυνοσάργες** και το **Λύκειον**.

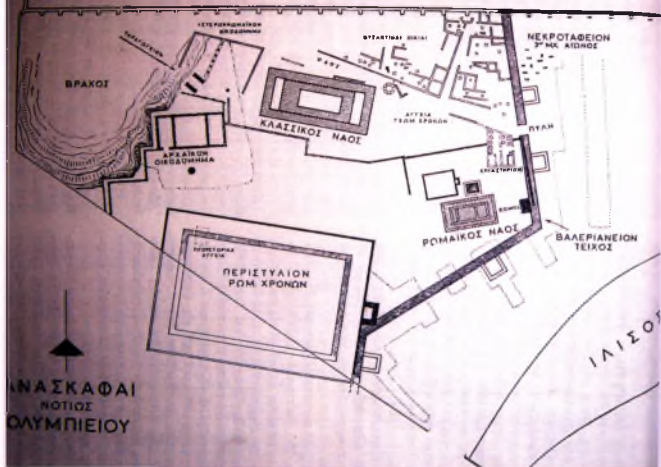

Στα μέσα του 5ου αιώνα χρονολογούνται οι πρώτες χριστιανικές εκκλησίες της Αθήνας. Στη νησίδα του Ιλισού, πλάι στον ταφικό θάλαμο που στέγαζε τα λείψανα του επισκόπου της Αθήνας Λεωνίδα, κατασκευάζεται μια μεγάλη τρίκλιτη βασιλική με ψηφιδωτά δάπεδα, γλυπτά διάκοσμο και ορθομαρμαρώσεις, η γνωστή ως βασιλική του Ιλισού. Οι δύο κόσμοι, ο παγανιστικός και ο χριστιανικός, συνέχιζαν να συνυπάρχουν ειρηνικά έως ότου ο Ιουστινιανός, αποφασισμένος να επιβάλει τη θρησκευτική ενότητα στην αυτοκρατορία, απαγόρευσε το 529 στους ειδωλολάτρες να διδάσκουν τους νέους και έκλεισε την Ακαδημία της Αθήνας, δημεύοντας πιθανότατα την περιουσία της. Με την πλήρη επικράτηση του χριστιανισμού στον 6ο αιώνα συνδέεται αναμφίβολα η μετατροπή των αρχαίων ναών, που φαίνεται ότι είχαν πάψει να λειτουργούν από τα τέλη του 5ου αιώνα, σε εκκλησίες. Οι αρχαίοι θεοί είχαν απομακρυνθεί οριστικά και οι άγιοι των χριστιανών μπορούσαν πια να εγκατασταθούν στους χώρους της αρχαίας λατρείας. Έτσι, στο δεύτερο μισό του 6ου αιώνα παρατηρείται και στη περιοχή η μετατροπή των αρχαίων ναών σε χριστιανικούς. Ο μικρός ιωνικός ναός της Αρτέμιδος Αγροτέρας στον Ιλισό διαρρυθμίστηκε σε εκκλησία όπως έγινε και με το Ναό της Εκάτης στις όχθες του Ιλισού που μετατράπηκε σε χριστιανικό ναό αφιερωμένο στην Αγία Φωτεινή.

Δεν είναι γνωστό πότε ακριβώς καταστράφηκε ο κολοσσιαίος ναός του Ολυμπίου Διός, αλλά εικάζεται ότι όπως και άλλα μεγάλα κτίρια στην Αθήνα καταστράφηκε από κάποιο σεισμό κατά τη διάρκεια της περιόδου αυτής. Μετά δε τη πτώση άρχισε η άγρια σύλληψη από τους Τούρκους οι οποίοι μετέτρεψαν τα μαρμάρια σε ασβέστη και τα ερείπια του χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή άλλων κτιρίων. Ακόμη ο διοικητής των Αθηνών Χατζή-Αλής κατέριψε έναν από τους κίονες με το μάρμαρο του οποίου κατασκεύασε το τζαμί στο Μοναστηράκι.

ΟΛΥΜΠΕΙΟΝ

Από τα μέσα του 9ου αιώνα αρχίζει για τη βυζαντινή αυτοκρατορία μια περίοδος γενικής ανασυγκρότησης. Η οικονομική ανάκαμψη και η διοικητική αναδιοργάνωση βοηθούν την ανozωγόνηση των παλιών αστικών κέντρων ανάμεσα στα οποία συγκαταλέγεται η Αθήνα. Την οικονομική ανάπτυξη παρακολουθεί η δημογραφική άνθιση. Οι πυκνοδομημένες συνοικίες που έφερε στο φως η ανασκαφική έρευνα στην περιοχή της Αρχαίας Αγοράς, στις υπώρειες του Αρείου Πάγου, στη νότια κλιτύ της Ακρόπολης, στην περιοχή του Κεραμεικού και του Ολυμπίου και πιο πρόσφατα βόρεια της Αρχαίας Αγοράς και στην περιοχή της πλατείας Συντάγματος, φανερώνουν ότι ο πληθυσμός αυξήθηκε σημαντικά και η πόλη απλώθηκε έξω από το υστερορωμαϊκό τείχος. Οι συνοικίες αποτελούνταν από απλά σπίτια κατασκευασμένα με ευτελή υλικά, συχνά πάνω σε προϋπάρχοντα κτήρια, με λίγα δωμάτια γύρω από μικρή εσωτερική αυλή και υπόγειους αποθηκευτικούς χώρους, στους οποίους υπήρχαν μεγάλοι πίθοι χωμένοι στο έδαφος για να φυλάσσονται τα αγροτικά προϊόντα.

Είναι φανερό ότι πρόκειται για καταικίες της μέσης και της κατώτερης τάξης και ότι η ανάπτυξη αυτών των συνοικιών έγινε χωρίς κανένα σχεδιασμό με τρόπο αυθόρμητο και δυναμικό. Από το 10ο έως το 12 αιώνα μ.Χ. ακμάζει στην περιοχή του Ιλισού μια εκτεταμένη βυζαντινή συνοικία με μια τουλάχιστον κεντρική αρτηρία και εργαστήρια όπως βυρσοδεφείο κοντά στο τείχος που εκμεταλλευόταν τα νερά του ποταμού, και ελαιοτριβείο πάνω στο ναό του Δελφινίου Απόλλωνα.

Τους τελευταίους χρόνους της Τουρκοκρατίας πάνω στο επιστύλιο του ναού εγκατέστησε το κελί του ένας μοναχός γνωστός ως **Στυλίτης**. Τα απομεινάρια του κελιού του αποτυπώνονται σε γκραβούρες περιηγητών και ήταν ορατά μέχρι την εποχή του βασιλιά Όθωνα.

Οι Στύλοι λίγο πριν την απελευθέρωση της Αθήνας από τους Τούρκους. Διακρίνεται το κέλι του Στυλίτη.

Άποψη του Ιλισού και της γέφυρας κατά την έκθεση προϊόντων του 1875, και σημερινή άποψη.

Το 1834 με διάταγμα της αντιβασιλείας του Όθωνα η Αθήνα έγινε πρωτεύουσα του νέου Ελληνικού κράτους, μετά από 400 χρόνια τουρκικής κατοχής. Ο Όθωνας και η κυβέρνησή του εγκαθίστανται στη πόλη η οποία είχε μόλις 10.000 κατοίκους. Από τότε όμως αρχίζει να αναπτύσσεται ραγδαία και σύντομα γίνεται το μεγαλύτερο κέντρο της Ελλάδας με τη μεγαλύτερη έκταση και τον περισσότερο πληθυσμό. Το πρώτο σχέδιο της νέας πόλης οφείλεται στους αρχιτέκτονες Σταμάτη Κλεάνθη και Εδουάρδο Σάουμπεργκ. Οι ίδιοι αρχιτέκτονες έκαναν και την πρώτη ονοματοθεσία των δρόμων της. Από εδώ και στο εξής τα μεγαλύτερα και σπουδαιότερα γεγονότα του Ελληνικού κράτους διαδραματίζονται στην Αθήνα ή έχουν την αφετηρία τους εκεί. Το 1863 φτάνει στην Αθήνα ο νέος βασιλιάς Γεώργιος ο Α΄.

Το 1874 ξεκίνησε η κατασκευή του **Ζαπείου Μεγάρου** βόρεια του Ολυμπίου, σε νεοκλασικό Ελληνικό ρυθμό με πρότυλο κορινθιακού ρυθμού. Το κτίριο αυτό προοριζόταν μέγαρο εκθέσεων.

Το 1875 έγινε η τρίτη στη σειρά, αλλά η μεγαλύτερη έκθεση προϊόντων της ελληνικής δραστηριότητας, του πνεύματος, των τεχνών, της βιοτεχνίας, βιομηχανίας και γεωργίας στο Ζάππειο.

Στα τέλη του 19ου αιώνα ανακαινίστηκε δωρεά του μεγάλου ευεργέτη Γεωργίου Αβέρωφ, το αρχαίο Παναθηναϊκό στάδιο το γνωστό σημερινό **Καλλιμάρμαρο** για την τέλεση εκεί των πρώτων σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων το 1896.

Η πισίνα του Εθνικού κατά την δεκαετία του 60' ως χώρος αναψυχής και το καλυμψυτήριο και α γήπεδο αντισφαίρισης σήμερα.

Στις μέρες μας...

Η ευρύτερη περιοχή στην οποία αναφερθήκαμε είναι για τους Αθηναίους ίσως ένα από τα πιο άγνωστα κομμάτια της Αθήνας. Διερχόμενοι από τη λεωφόρο Βουλιαγμένης προς το κέντρο, στρίβουν στο φανάρι της λεωφόρου Αμαλίας και δεν ρίχνουν ούτε μια ματιά στον περιφραγμένο χώρο δεξιά τους, από το εκκλησάκι της Αγίας Φωτεινής ως την Αμαλία, όπου είναι πλέον θαμμένος ο Ιλισός. Κι όμως, στις όχθες αυτού του παταμού λέγεται πως στρατοπέδευαν οι Αμαζόνες με τα άλογά τους μετά την πρώτη νικηφόρα μάχη τους εναντίον των Αθηναίων λίγο προ του Τρωικού Πολέμου.

Σ' αυτή τη λωρίδα, **συνολικής έκτασης 15 στρεμμάτων**, υπάρχουν ερείπια από σημαντικά μνημεία διαφόρων εποχών, με πρώτο το βράχο της Ολυμπίας Γης. Είναι το μικρό ύψωμα με τα πευκάκια και τους αθάνατους, ακριβώς στο φανάρι Αθανασίου Διάκου και Αμαλίας. Ο βράχος της Ολύμπιας Γης δεν είναι το μικρό αυτό τμήμα που βλέπουμε. Έχει μεγάλο μήκος. Διαπερνά τα θεμέλια του ναού του Ολυμπίου Διός και καταλήγει στο Ζάππειο. Στη θέση των παλιών ιερών ήταν τα παλιόσια θέατρα, μερικά καφεενεδάκια και μετρομημένα διάφορα νεοκλασικά.

Πριν από μισό αιώνα, η περιοχή αποτελούσε τη χαρά των Αθηναίων της εποχής. Στην πραγματικότητα, ήταν γεμάτες από μικρά θεατράκια, λιγότερο ή περισσότερο ευπαρουσιάστα, μεταξύ των οποίων το πιο γνωστό το «Άντρο των Νυμφών».

Στην κλασική αρχαιότητα ήταν τα περίχωρα της πόλης. Ένας τόπος διαχρονικά ειδυλλιακός και ερωτικός, με την ανάμνηση του Σωκράτη ξαπλωμένου πλάι στο βωμό των μουσών, κάτω από έναν πανύψηλο πλάτανο να συζητά με τους μαθητές του. Ακριβώς εκεί, παρ' ότι το τοπίο δεν είναι πια ειδυλλιακό έβρισκαν καταφύγιο περιθωριακοί και άστεγοι εραστές. Δεν είναι μάλιστα πολύς καιρός που απομακρύνθηκαν με την επέμβαση της αστυνομίας, ενώ συρματοπλέγματα και περιφράξεις τους κράτησαν μακριά από τον αρχαιολογικό χώρο.

Σήμερα η μνημειώδης αυτή περιοχή της Αθήνας είναι από τις λιγότερο γνωστές στους Αθηναίους, καθώς πολύ μικρός αριθμός από αυτούς έχει επισκεφτεί το χώρο, μιας και η πρόσβαση σε αυτόν δεν είναι εύκολη. Εκεί σήμερα λειτουργούν οι χώροι του Εθνικού αθλητικού συλλόγου, το κολυμβητήριο του Εθνικού, καθώς και Σύλλογος Αντισφαίρισης Αθηνών ο οποίος λειτουργεί σαν ιδιωτικό club. Όλα αυτά περιφραγμένα μέσα σε έναν από τους ιστορικότερους χώρους των Αθηνών, στερώντας του την ιδιότητα του ως ελεύθερου χώρου περιπάτου και αναψυχής.

Αναφορές...

Οι αρχιτεκτονικές μορφές που δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα κατά την αρχαιότητα, και κυρίως στα ιστορικά χρόνια, δεν είναι τυχαία. Αντανakλά ακριβώς την ιδιαιτερότητα αυτών των ανθρώπων, τη φαντασία, τη λογική και την καλαισθησία τους. Υποδηλώνει ακόμα την πολιτική και κοινωνική δομή και τους τρόπους ζωής που ανέπτυξαν, προκειμένου να ζήσουν και να χαρούν ως άτομα και ως σύνολο.

Κατοικίες

Οι οικισμοί όπως προαναφέρθηκε οργανώνονταν σε σημεία προνομιούχα σε σχέση με τον προσανατολισμό, το κλίμα, το έδαφος κ.τ.λ.. Χαρακτηριστικά είναι τα στοιχεία του οικισμού στο βρόχο της Ολύμπιας Γης: «χαμηλό έδαφος γης κοντά σε ποτάμι και πεδινή έκταση στην περιφέρεια της τοποθεσίας με εύφορο χώμα που προοριζόταν για καλλιέργεια».

Τα σπίτια στις πόλεις των ιστορικών χρόνων παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία ως προς την κατασκευή και τη μορφή τους, που είναι ανάλογες με τη γεωγραφική περιοχή, το κλίμα της και το βαλάντιο του ιδιοκτήτη τους. Συνήθως όμως ήταν μικρά, από ευτελή υλικά και χωρίς ιδιαίτερη εξωτερική διακόσμηση, αν τα συγκρίνουμε με τα σύγχρονα τους δημόσια κτίρια και τους ναούς. Προστατευμένη από τη θεά Εστία και **προφυλαγμένη όχι μόνο από τους ταρπικούς ανέμους αλλά και από τα βλήματα των περαστικών** προτιμούσαν οι αρχαίοι την οικογενειακή τους ζωή.

Πυρήνας του κάθε σπιτιού ήταν μια ή το πολύ δυο **εσωτερικές αυλές**, κοντά στο δρόμο ή πιο μέσα, γύρω από τις οποίες υπήρχαν τα δωμάτια, που απ'αυτήν έπαιναν φως και αέρα, γιατί σπανίως άνοιγαν παράθυρα προς το δρόμο. Τον πάνω όροφο στήριζαν ξύλινες ή λίθινες κολώνες σε μια ή περισσότερες πλευρές της αυλής, δημιουργώντας έτσι μικρές **στοές στο ισόγειο**.

Τις ανάγκες για **νερό** εξυπηρετούσε ένα πηγάδι ή στέρνα που συνήθως βρισκόταν στην αυλή.

Η είσοδος του σπιτιού γινόταν από το πρόθυλο, μια μεγάλη πόρτα που ανοιγόταν στον ψηλό αυλόγυρο.

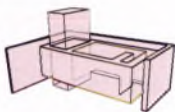
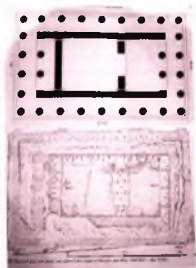
Τα δάπεδα των σπιτιών αλλά και πολλών μεγάλων οικοδομημάτων ήταν από απλό πατημένο χώμα.

Οι πόρτες στα σπίτια αλλά και στα δημόσια κτίρια άνοιγαν συνήθως προς τα έξω με κίνδυνο των περαστικών. Έτσι οι άνθρωποι, αντίθετα από ό,τι κάνουμε σήμερα, χτυπούσαν την πόρτα πριν βγουν.

Τείχη

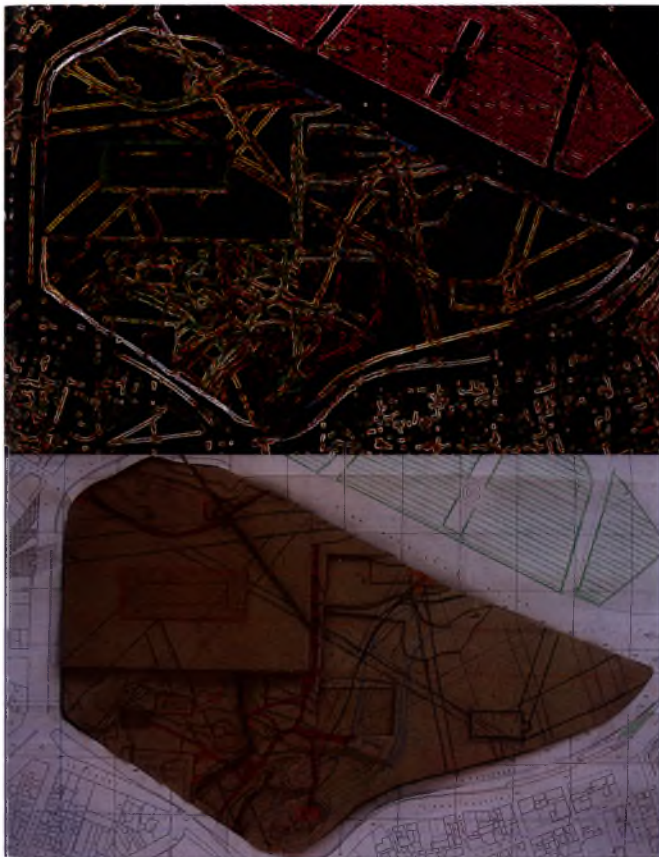
Η κατασκευή των τειχών ήταν ένα από τα πιο δαπανηρά έργα μιας πόλης, αναγκαία όμως για την προστασία της ζωής και της περιουσίας των κατοίκων της. Η μορφή τους έπρεπε να προκαλεί το δέος στους εχθρούς και το σεβασμό στους ξένους που έρχονταν στην πόλη. Τα τείχη της Αθήνας στα κλασικά χρόνια, στη δυτική πλευρά της πόλης, έφταναν σε ύψος περίπου τα 10 μέτρα. Το κατώτερο μέρος του τείχους ήταν λίθινο, ενώ το ανώτερο από ωμές πλίνθους.

Μεταφορές...

Αρχική μας πρόθεση στη πρώτη προσέγγιση του χώρου, ήταν η διάσπαση των ορίων και των περιφράξεων και η διάνοιξη της περιοχής. Επεκτείνοντας τους άξονες των δρόμων γίνεται μια προσπάθεια **by-pass** του χώρου, όπως θα κάναμε διανοίγοντας τις αρτηρίες σε μια καρδιά. Σκοπός είναι η πρόσβαση προς το κέντρο του τόπου να γίνεται αβίαστα.

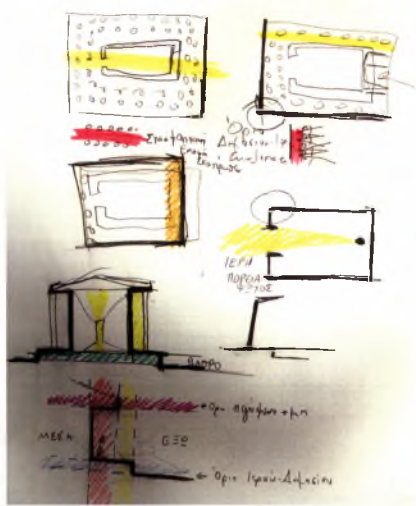
Απόφαση μας ήταν ο συνδυασμός των δραστηριοτήτων που έχουν παγιωθεί στο χώρο από τις αρχές του 1900 σχετικών με τον αθλητισμό, καθώς και η επιστροφή των δραστηριοτήτων αναψυχής που άνθιζαν στο χώρο από την αρχαιότητα. Θεωρούμε πρόκληση να διατηρηθούν οι υπάρχουσες διαμορφώσεις στα γήπεδα και το κολυμβητήριο και να μπορέσουν τα διάσπαρτα οικήματα να στεγαστούν σε έναν κτιριακό πυρήνα ελευθερώνοντας το χώρο.

Στόχος της επέμβασης είναι η παραγωγή συνεχούς ροής και κινήσεων μέσα στο χώρο καθ' όλη τη διάρκεια της μέρας και του χρόνου. Ο σχεδιασμός στηρίζεται στη βασική ιδέα του τρίπτυχου πολιτισμός- αθλητισμός - διασκέδαση. Θέλουμε να συνδυαστούν και να διασταυρωθούν οι κινήσεις των τουριστών, περαστικών, αθλητών πολιτών, δρομέων, ποδηλατών, φυσιοαθρών.....

Χρησιμοποιήσαμε τον άξονα του Θεμιστόκλειου τείχους της Αθήνας, ο οποίος ταυτίζεται με τον περίβολο του ναού και κατ' επέκταση με τον άξονα Ανατολής- Δύσης πάνω στον οποίο είναι χτισμένοι οι αρχαίοι και στη συνέχεια χριστιανικοί ναοί. Πάνω σε αυτόν λοιπόν τον άξονα επιλέξαμε να δομήσουμε ένα κτίριο που να μπορεί να στεγάζει και να συνδυάζει τις διαφορετικές δραστηριότητες που προαναφέρθηκαν.

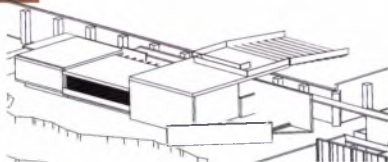
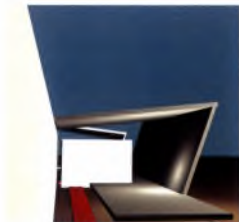

Νόσος; Έλκυσ - Ένοικος - Έξοικος

Το κτίριο χωρίζεται σε δυο μέρη από την αρχαία οδό που κατεβαίνει από τον άξονα του Ζαππείου, τα οποία δομούνται με διαφορετικές αρχές καθώς διαφέρει το περιεχόμενό τους, παράγοντας έτσι διαφορετικές χωρικές εμπειρίες.

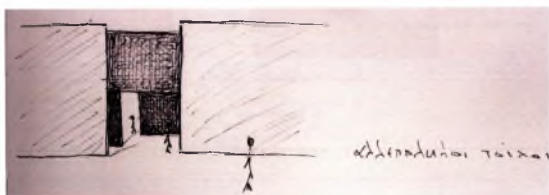
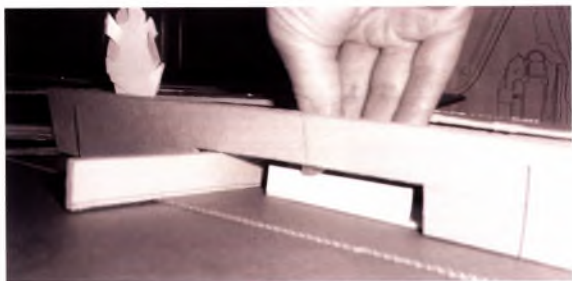
Ξεκινάμε με το κομμάτι του κτιρίου αριστερά της αρχαίας οδού. Εξαρτώμενο από το αρχαίο τείχος, δημιουργεί μια πρόσβαση από τον πάνω χώρο του περιβόλου στο εσωτερικό του.

Εκτός από αυτή τη πρόσβαση από ψηλά, το κτίριο δομείται κατά μήκος του τείχους αφήνοντας ένα διάδρομο 1,5 μέτρου από αυτό. Στόχος μας είναι το κτίριο να πατάει σημειακά στο έδαφος και να δομείται γύρω από διαμήκη τοιχία. Αυτά τα τοιχία σε καθοδηγούν προς το κτίριο και ένα άλλο έχει στηθεί στον άξονα που οδηγεί προς την πύλη του τείχους που εισάγει στο χώρο των παλιών ιερών. Ο χώρος δομείται σε τρία επίπεδα (+0.60, +0.90, +1.20) που συμβολίζουν την σταδιακή μετάβαση προς το χώρο του ιερού του ναού. Γίνεται επίσης μια προσπάθεια να μην έχουμε καθαρά υαλοστάσια παρά μόνο στην πλευρά της εισόδου σε αναφορά στους αρχαίους ναούς οι οποίοι στο εσωτερικό τους ήταν σκοτεινοί. Φως έμπαινε μόνο από την ανατολική πλευρά φωτίζοντας έτσι μόνο το άγαλμα του λατρευόμενου Θεού στο εσωτερικό.

Στην εγκάρσια τομή, τα τοιχία τοποθετούνται έτσι ώστε να παραβέθουν παραλλαγές αρχαίων ναών και τη σχέση του «μέσα» και του «έξω» (περίπερας, δίπερος, ρωμαϊκού τύπου).

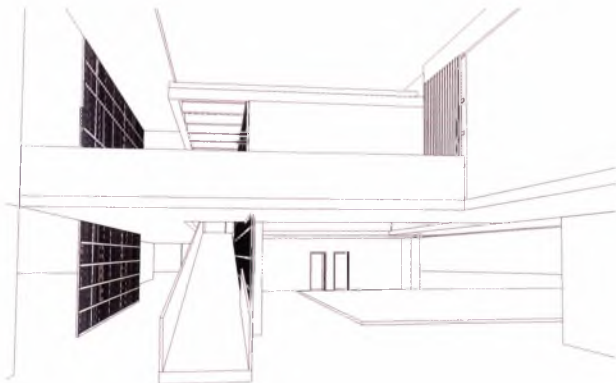

Στο χώρο αυτό στεγάζεται στο πρώτο επίπεδο ένας εκθεσιακός χώρος που εισάγει στην μαγεία του τόπου και την ιστορία του όπως αναφέρθηκε αναλυτικά στο πρώτο κεφάλαιο. Στο δεύτερο επίπεδο τοποθετείται ένας χώρος στάσης και αναψυκτηρίου, ενώ στο τρίτο και τελευταίο επίπεδο, το ιερό, οργανώνεται μια βιβλιοθήκη και ημυχαστήριο περιορίζοντας τη βέα μόνο μέρος τον αρχαίο κόσμο, το τείχος και τα παρλισία ιερά.

Αριστερά της αρχαίας οδού ο χώρος ήταν σκαμμένος και ισοπεδωμένος σε γήπεδο, δημιουργώντας έτσι μια διαφορά ύψους 3.2 μέτρων. Έτσι από το επίπεδο της αρχαίας οδού εισαγάμασε στο κτίριο στο επίπεδο του ορόφου από μια πλατφόρμα φάρδους 2 μέτρων περασιά αυτή διατηρείται σε όλο το μήκος του κτιρίου κρατώντας έτσι την οπτική επαφή με το χάσμα μεταξύ του άλλου κτιρίου και του αρχαίου τείχους και υνοποιώντας τους δυο όγκους.

Το κτίριο αυτό δομείται ως συνέχεια του τείχους και η βασική του μορφή είναι δυο τοίχοι σε απόσταση 15 μέτρων μεταξύ τους. Ανοίγματα στους εξωτερικούς αυτούς τοίχους σχεδόν δεν υπάρχουν δομή βασίζεται στους αλληλεπικαλυπτόμενους τοίχους. Το κτίριο αναπτύσσεται γύρω από δυο βασικά αίθρια. Το κεντρικό αποτελεί πυρήνα του κτιρίου από τον οποίο διαβάζεις το χώρο και εισέρχεσαι στο κτίριο από το επίπεδο της πλατείας που δημιουργείται στο -3.20. Στο επίπεδο αυτό δημιουργείται σταό και όλη η επιφάνεια αντιμετωπίζεται ως ενιαία με λίγους κλειστάς χώρους,, με σκαπό η κίνηση εκεί να είναι ελεύθερη.

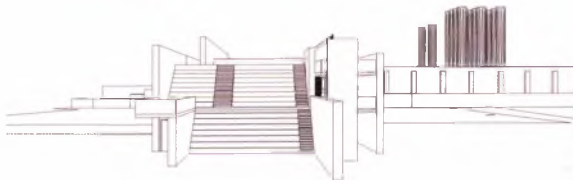
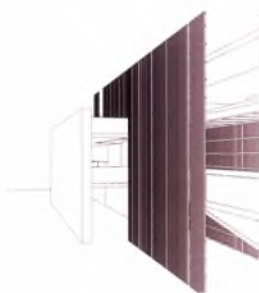

Βασική αρχή για το κτίριο αυτό που στεγάζει τις σύγχρονες καθημερινές δραστηριότητες με βάση τον αθλητισμό και την εκπαίδευση, είναι να υπάρχει μια αίσθηση ημιυπαίθριου χώρου, με τα όρια μεταξύ του μέσα και του έξω να μην είναι προφανή. Επίσης η κίνηση πραγματοποιείται σε όλο το μήκος του κτιρίου κατά μήκος των συμπαγών τοίχων του ώστε να υπάρχει συνεχής σωματική επαφή με τα σταθερά αυτά στοιχεία.

Οι όγκοι αυτοί των τοίχων έχουν προκύψει ο ένας από τον όγκο του άλλου. Αυτό που αφαιρείται για να δημιουργήσει σταό γυρίζει και γίνεται ταίχος.

Στο κτίριο αυτό υπάρχει ένας χώρος έκθεσης, χώροι γραφείων για τους αθλητικούς συλλόγους, χώροι προσαρμόσιμοι για να εξυπηρετήσουν εκπαιδευτικούς σκοπούς (υπολογιστές, σχεδιαστήρια, workshops), αναψυκτήριο, στέγαση μέραυς του καλυμπητηρίου, αποδυτήρια, καθώς και μια διαρρύθμιση από κερκίδες που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν είτε ως χώρος παρακολούθησης των αγώνων στο στίβο δίπλα, είτε για προβολές ή απλή στάση και εποπτεία των λειψάνων της Βασιλικής του Ιλισού..

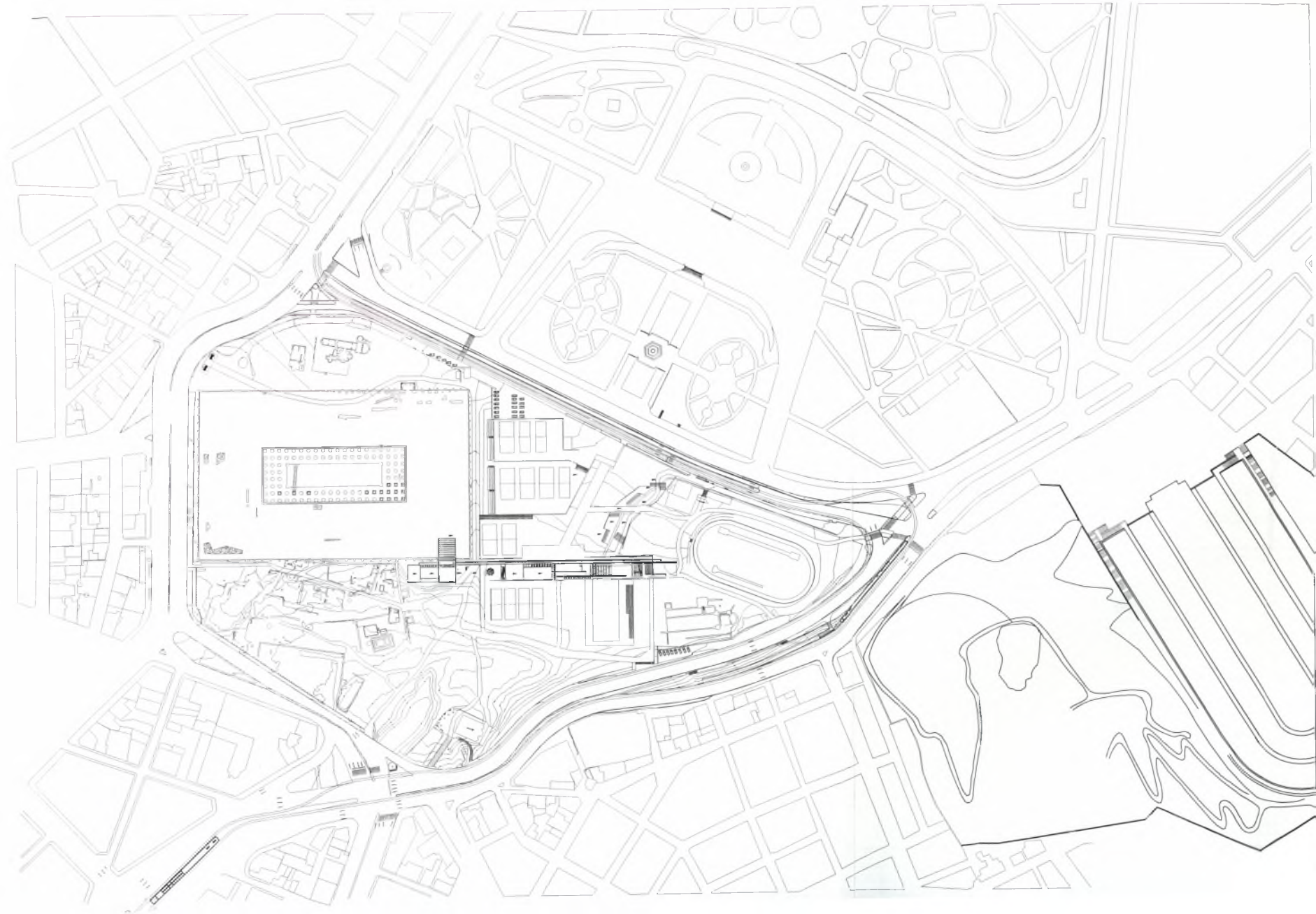

Τα κτίρια έχουν προκύψει από σύμμεκτη κατασκευή από μεταλλικούς σκελετούς, ξύλινη επένδυση, χρωδικοτώματα, και μπετονένια προκατασκευασμένα πάνελα. Η όλη κατασκευή μπορεί να θεωρηθεί αναστρέψιμη δεδομένης της ευαισθησίας του χώρου. Το όλο ύψος των δυο κτιρίων έρχεται στο ίδιο ύψος με το τείχος ώστε να κρύβεται και να καμουφλάρεται πίσω από αυτό.

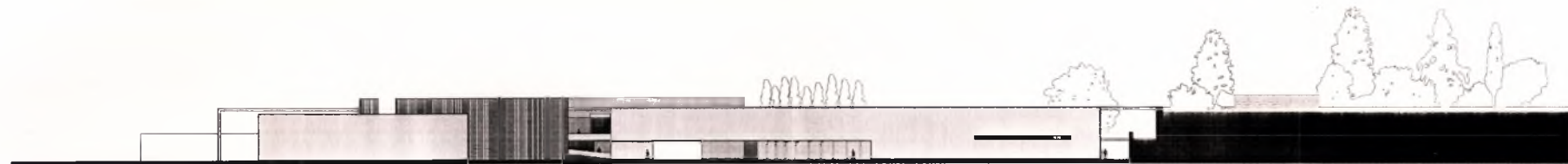
Η πρότασή μας έρχεται σε συνδιασμό με την μη υλοποιημένη πρόταση της Εταιρίας Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων, η οποία προτείνει πεζοδρόμηση της οδού Βασιλίσσης Όλγας.

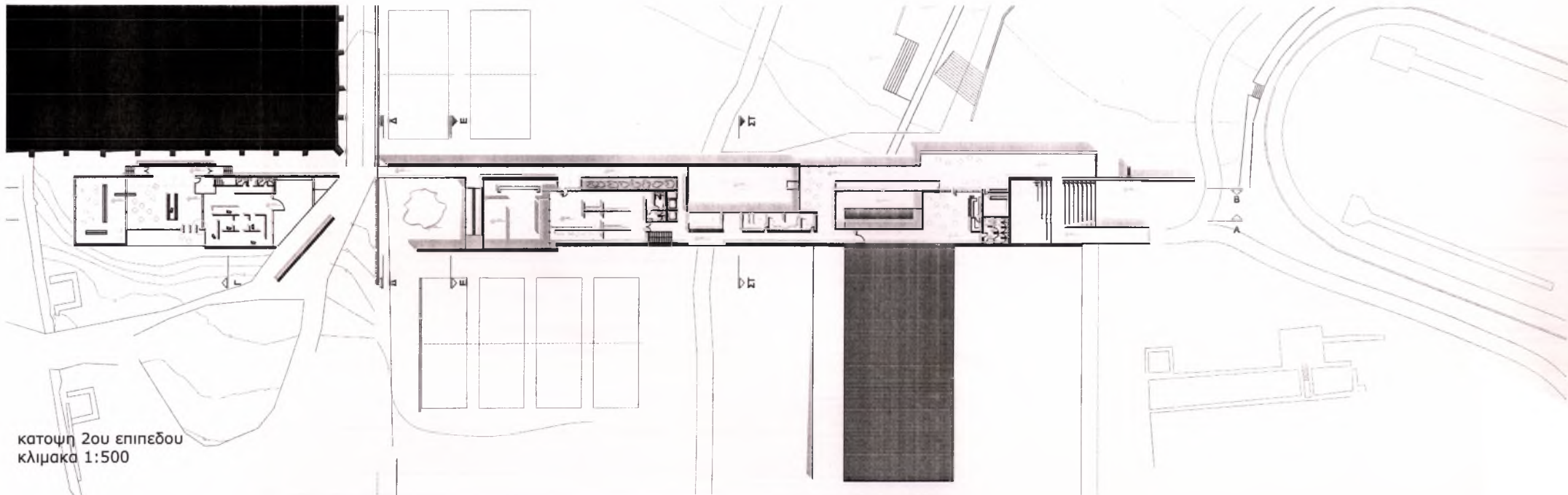

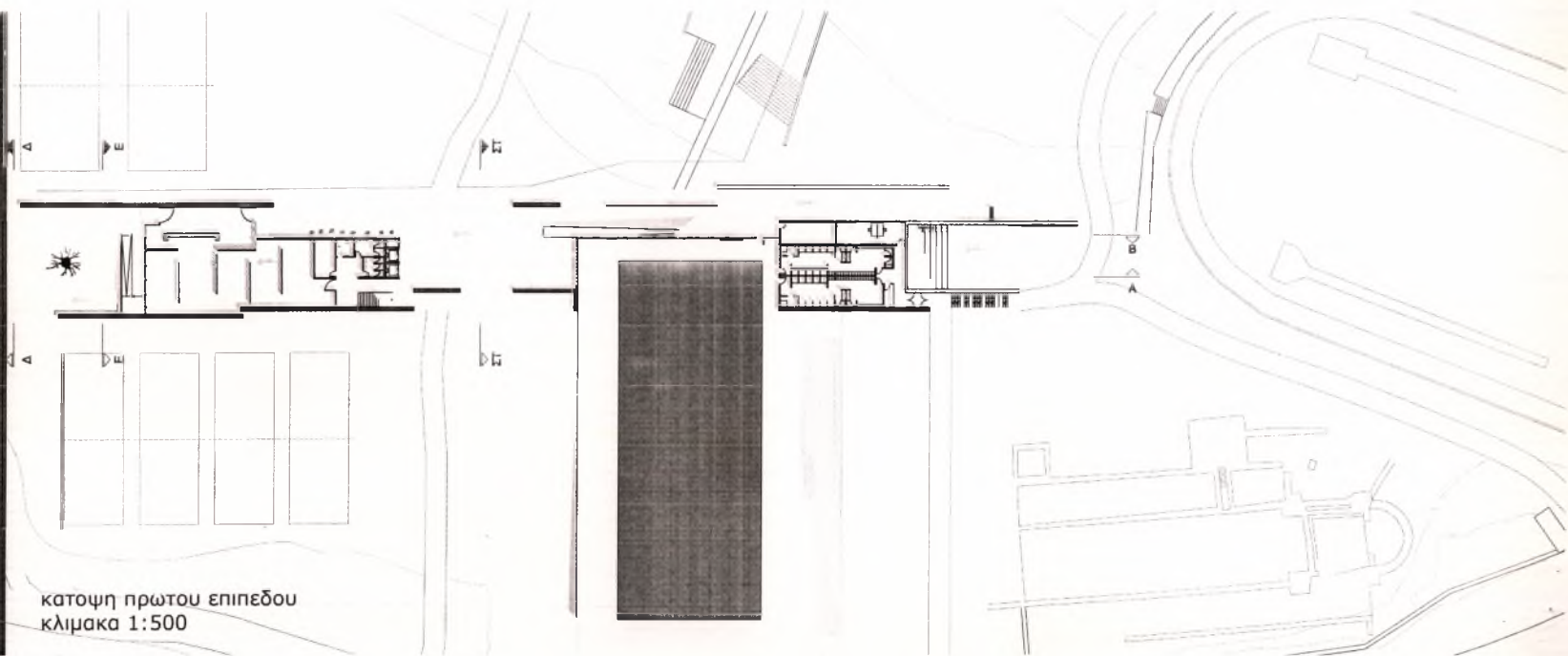
νοτια οψη
κλιμακα 1:500

βορεια οψη
κλιμακα 1:500

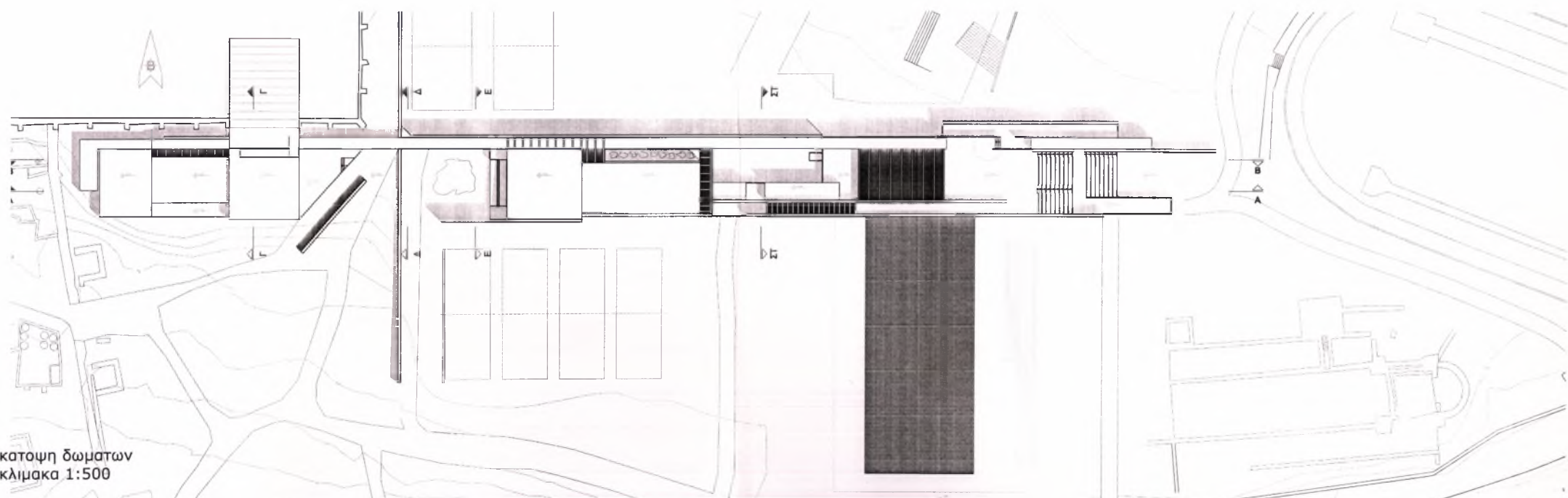

κατοψη 2ου επιπεδου
κλιμακα 1:500

κατοψη πρώτου επιπέδου
κλίμακα 1:500

κατοψη δωματων
κλιμακα 1:500

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ι. Τραυλός *Πολεοδομική Εξέλιξη των Αθηνών*, εκδ. Κάτον
Κ. Μπίρης *Αι Αθήναι από του 19^{ου} εις τον 20^ο αιώνα*, 1966, Αθήνα, εκδ.
Μέλισσα
Ιωάννα Φωκά, Πάνος Βαλαβάνης *Ανακαλύπτω την αρχαία Ελλάδα*,
Αρχιτεκτονική και Πολεοδομία, εκδ. Κέδρος
Κ. Μαντούβαλος, Α. Σταυρακάκης *Θεσθίηναι* εκδ. Ποταμός
Ψηφιακό υλικό από την Εταιρία Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων Α.Ε.
Γ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων
Internet:
www.cooalearth.com

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000091741

